

Alles op rollen?

Doelgericht werken voor beginnende NT2-cursisten in praktijk

Het is pauze in de Nederlandse les. Een cursist komt naar de lesgever toe en vraagt hem om hulp in verband met een brief van de gemeente, een inschrijvingsformulier voor de basketbalclub, een telefoontje van het ziekenfonds, de nota van de juf, ...

Elke NT2-lesgever (Nederlands tweede taal) herkent deze situatie. Cursisten nemen in het dagelijkse leven verschillende rollen op (opvoeder, consument, werkende, ...) en worden binnen die rol met allerlei situaties geconfronteerd. Cursisten hebben ook verschillende plannen in verband met de rollen die ze in de toekomst wensen op te nemen. Ze willen misschien een zaak opstarten of verder gaan studeren. Aandacht besteden aan die rollen, kan ervoor zorgen dat cursisten beter gewapend zijn om effectief deel te nemen aan de samenleving. Maar hoe hou je rekening met verschillende wensen en behoeften in een beginnersgroep? Hoe werk je aan rollen in een groep cursisten met gemengde perspectieven? Hoe krijgt dit een plaats binnen bestaande lespakketten? Hoe verlies je leerplannen en eindtermen niet uit het oog?

Met dit soort vragen gingen de Vlaamse Ambassadeurs voor Maatwerk' sinds september 2006 aan de slag. Uit een bevraging van een aantal centra blijkt dat er in het Vlaamse NT2-veld wel een grote interesse is voor meer maatwerk vanaf de start, maar dat vooral organisatorische bezwaren een behoeftegericht aanbod in de weg staan. Voor vele centra is het niet haalbaar om van bij het begin een brede waaier aan rolgerichte modules aan te bieden. De meeste rolgerichte trajecten situeren zich dan ook verder in het traject of beperken zich tot de rol van werkzoekende of opvoeder.

Als je in een doorsnee NT2-beginnersgroep maatwerk wil leveren, moet je een werkwijze vinden die er rekening mee houdt dat:

- cursisten met verschillende perspectieven en behoeftes samen les volgen;
- niet alle cursisten al van bij de start weten welk traject ze willen gaan volgen. Voor vele cursisten is de rolkeuze nog flexibel. Bovendien nemen mensen verschillende rollen tegelijk op (bijvoorbeeld opvoeder en consument);
- cursisten door hun lage taalvaardigheid nog niet gemakkelijk over rol of rolkeuze kunnen praten.

In de werkwijze die de Ambassadeurs voor Maat-

werk voorstellen, wordt eerst gepeild naar de rolkeuze van laagtaalvaardige cursisten in een speciaal daartoe ontwikkelde lesactiviteit.

Een volgende stap in de werkwijze is effectief met rolgerichte activiteiten in de gemengde lesgroep aan de slag gaan. Dit kan via het concept van de maatwerkhoeven (zie kader). Om dergelijke maatwerkhoeven te realiseren, heeft de lesgever rolgericht materiaal nodig. Veel activiteiten in bestaande methodes zoals *Zogezegd*, *Spreekrecht*, *Bonte Was*, ... passen wel binnen bepaalde rollen, maar zijn niet op die manier geordend en dus moeilijk terug te vinden. De Vlaamse Ambassadeurs voor Maatwerk hebben heel wat materiaal gescreend en het resultaat hiervan samengebracht in overzichtslijsten van activiteiten per (sub)rol. Bij wijze van concrete uitwerking voor de lespraktijk, werd een *doos op rollen* ontwikkeld. De doos op rollen rangschikt taken volgens subrol. De lesgever kan voor een sessie die taken uit de doos nemen die nodig zijn bij het inrichten van de maatwerkhoeven. Elke opdracht of oefening heeft een eenvoudig instructieblad waarmee cursisten aan de slag kunnen.

Mooi in theorie, maar werkt het ook in de praktijk? In de maanden mei en juni 2007 zijn concept en bijhorend werkmateriaal uitgeprobeerd in verschillende groepen². Voor wat betreft de oriënterende activiteit hebben deze try-outs³ aangetoond dat zowel hoog- als laaggeschoolde cursisten, ondanks hun lage taalvaardigheid, te kennen kunnen geven welke rollen voor hen al dan niet relevant zijn. Ook de try-outs van de maatwerkhoeven en de doos op rollen geven alvast bemoedigende resultaten. Vele cursisten en lesgevers reageren enthousiast. De combinatie van motiverende – want voor de cursist relevante – taken en de minder gestuurde context waarin samenwerking tussen cursisten nodig is, zorgt voor een nieuwe dynamiek in het leslokaal. De kans op interactie tussen cursisten is groot, want in de werkhoeven werken mensen samen die zich in dezelfde situatie bevinden en voor wie de taak interessant is. De cursisten leren zelfstandiger leren, de lesgever geeft meer ondersteuning

In de werkhoeven werken mensen samen die zich in dezelfde situatie bevinden en voor wie de taak relevant is.

AMBASSADEURS VOOR MAATWERK

In opdracht van de Nederlandse Taalunie wil het Nederlands-Vlaamse project 'Ambassadeurs voor Maatwerk' de inzichten rond doelgericht werken⁽⁴⁾ – ontwikkeld voor de website <http://taalunieversum.org/onderwijs/nt2-beginnersdoelen> – vertalen naar de NT2-praktijk. Vanaf 2008 zullen de resultaten van de Vlaamse projectuitvoering op dezelfde website te vinden zijn:

- materiaal en handleiding bij de oriënterende activiteit
- een handleiding voor het werken in maatwerkhoeven
- beeldmateriaal uit de try-outs
- overzichtslijsten van rolgerichte lesactiviteiten uit bestaande lesmethodes (niveau A1/A2). Deze lijsten zullen ook verwerkt worden in de leermediadatabank van het VOCEB.
- de doos op rollen, voorbeeldmateriaal om in te zetten in maatwerkhoeven
- informatie over bestaande rolgerichte NT2-trajecten in Vlaanderen
- FAQ rond maatwerk

op maat, de cursisten hebben meer inbreng in het eigen leerproces, ... Al zijn de try-outs nog te beperkt om vergaande conclusies te trekken, toch wordt duidelijk welke mogelijkheden het werken in rolgerichte maatwerkhoeven inhoudt. De hulp die de lesgever vroeger tijdens de pauzes bood, kan nu als volwaardig en zeer krachtig leermoment een plaats krijgen in de maatwerkhoeven. Meer kansen dus op effectiever leren, op maat van iedereen.

Lies Houben
Centrum voor Taal en Onderwijs, Leuven

Aan het project 'Ambassadeurs voor Maatwerk' nemen in Vlaanderen volgende organisaties of instellingen deel: Centrum voor Basiseducatie Leuven, Entiteit Curriculum Departement Onderwijs en Vorming, Huis van het Nederlands

MAATWERKHOEVEN

- Op basis van de oriënterende activiteit worden de cursisten per rol in groepjes ingedeeld. Gedurende een bepaalde tijd van de lesweek (bijvoorbeeld één lesdeel) werkt men in werkhoeven aan rolgerichte activiteiten. Als de rolkeuze voor een cursist duidelijk is, dan kan hij elke week voor dezelfde werkhoeven kiezen. Is de rolkeuze nog niet duidelijk of wisselend, kan de cursist 'shoppen' en proeven van verschillende werkhoeven. De cursisten werken in groepjes, duo's of individueel. Elke taak is voorzien van een eenvoudig instructieblad, waarmee de cursisten onmiddellijk aan de slag kunnen. Sterkere cursisten in het groepje helpen de zwakkere. De lesgever heeft een begeleidende rol. Hij gaat van werkhoeven naar werkhoeven om de cursisten te ondersteunen. Cursisten houden de taken bij in een map en registreren waaraan ze werken via een eenvoudig invulblad. De lesgever registreert de doelen waaraan in elke sessie gewerkt wordt via een logboek.

Brussel, Huis van het Nederlands Antwerpen, Linguapolis Antwerpen, Provinciaal Centrum voor Volwassenenonderwijs Gent, Stedelijk Centrum voor Volwassenenonderwijs Sité Antwerpen, Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en het Vlaams Ondersteuningscentrum voor de Basiseducatie.

- 2 Verschillende groepen binnen volgende centra namen aan het experiment deel: Centrum voor Basiseducatie Leuven, Linguapolis Antwerpen, Provinciaal Centrum voor Volwassenenonderwijs Gent, Stedelijk Centrum voor Volwassenenonderwijs Sité Antwerpen.
- 3 Een interview met Herlinde Debrabander over de try-out in het Centrum voor Basiseducatie Leuven kan je lezen in *LES*, september 2007, Houben, 'Ambassadeurs voor maatwerk in actie. Werken vanuit rollen in de doorsnee NT2-beginnersgroep'.
- 4 Meer informatie over deze inzichten kan je vinden op de website zelf of in *LES*, juni 2006, Bultynck en Halewijn, 'Doelgericht uit de startblokken. Aanzetten voor doelgericht NT2-onderwijs vanaf de start'.